

Czesław Francke

Gniewoszków, woj. wałbrzyskie, Zamek "Szczerba", AZP 99-24/3

Informator Archeologiczny : badania 24, 94-95

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dębczyno, woj. koszalińskie St. 53 patrz wczesne średniowiecze

Dobrzyca, woj. kaliskie patrz okres nowożytny

Elbląg Stare Miasto
AZP 15-51/23

Pracownie Konserwacji Zabytków
w Gdańsku, sp. z o.o. Pracownia Ar-
cheologii Miast

Badania prowadzili mgr mgr Grażyna Nawrońska, Andrzej Gołębiwski, Mirosław Marcinkowski pod kierunkiem Tadeusza Nawrońskiego (autor sprawozdania). Finansował WKZ w Elblągu. Jedenasty sezon badań. Miasto średniowieczne i nowożytne (1237-1945).

W sezonie kontynuowano badania w obrębie kwartału między ulicami: Rybacka — Stary Rynek — Masztowa — Ścieżka Kościelna. Pracami objęto obszar 493 m² zwiększając ogólną przebadaną powierzchnię Starego Miasta do 4.000 m² (ca 2,6%).

Badania prowadzono na podwórkach działek Rybacka 28-33 oraz masztowa 12-14. Analiza zachowanych murów gotyckich ukazuje silne zagęszczenie zabudowy przy ul. Rybackiej oraz dużo większe działki od ul. Masztowej. Zabudowa od ul. Rybackiej nadal powtarza schemat zaobserwowany w 1989 r. tj. oficyna na podwórku, w oficynie lub poza nią piec, w tyle zespół latryn. Natomiast w środkowej partii zabudowy od ul. Masztowej zanikają oficyny. Istotnym elementem jest stwierdzenie dwóch działek należących do ul. Rybackiej zajmujących 2/3 głębokości bloku. W przypadku jednej z nich, tj. Rybacka 32 widoczne są zmiany przestrzenne zabudowy i odstąpienie części terenu działce przeciwległej, mimo wcześniejszego wykonania fundamentów punktowych do wzniesienia muru granicznego.

Intensywność zabudowy murowanej oraz liczne latryny (średnio 2 na jedną działkę) poważnie ograniczały powierzchnię badań. Niemniej na 7 podwórkach odkryto od 3 do 6 poziomów konstrukcji drewnianych. W wielu przypadkach ich granice pokrywają się z dyspozycją przestrzenną murowanej zabudowy, choć lokalnie widoczne są pewne przesunięcia. Prawie wszystkie budynki drewniane wzniesione zostały w konstrukcji ramowo-słupowej posadowionej na potężnych, dębowych podwalinach ulokowanych najczęściej pod gniazdamy słupów. W podłodze jednego z budynków znajdowały się wtórnie użyte deski z poszycia lodzi.

Uzyskane podczas badań materiały poświadczają znacznie wyższy poziom kultury materialnej mieszkańców tej części miasta. Dowodzi tego znakomita kolekcja fajansów holenderskich z XVI-XVII wieku oraz naczyń kamionkowych z końca XVI — początku XVII w. Pojawiły się pojedyncze egzemplarze ceramiki północnowłoskiej oraz hiszpańskiej. Znacznie wzrósł zbiór wyrobów ze szkła oraz drewna. Odnotować także należy obecność moździerza kamiennego wyprodukowanego w północno-zachodniej Euorpie.

Badania będą kontynuowane.

Gniewoszów, woj. wałbrzyskie
Zamek „Szczerba”
AZP 99-24/3

Muzeum Archeologiczne
we Wrocławiu

Badania prowadził mgr Czesław Francke. Badania finansował KZA w Wałbrzychu oraz Muzeum Ziemi Kłodzkiej. Szósty sezon badań. Zamek średniowieczny (XIV w. — 1428 r.).

Badania zamku przeprowadzono w sierpniu i wrześniu. Objęto nimi piwnicę B, pomieszczenie znajdujące się nad piwnicą A oraz teren dziedzińca.

Odsłonięto ponad połowę piwnicy B docierając wykopem do poziomu użytkowego, tzn. skały. Dzięki temu, że częściowo zachowało się sklepienie ją przykrywające udało się ustalić jej pierwotną wysokość. Piwnica miała ok. 360 cm wysokości przy ok. 400 cm szerokości. Ustalono, że do piwnicy schodziło się po 3 stopniach schodów. Wypełnisko pomieszczenia, to przede wszystkim kamienie wymieszane z humusem, a w partii przy podłogowej zaprawa i spalenizna. Pozyskano z niego fragm. ceramiki naczyniowej i kafla garnkowych oraz 67 grotów, 22 gwoździe, 4 klucze, 2 fragm. 1 2 całe płytki zbroi, 2 sprzączki, a także: fragm. podków, sierpów, zawiasy, krzesiwo i wiele innych przedmiotów z żelaza lecz mniej charakterystycznych. Listę zabytków uzupełniły 2 przęśliki, fragm. gąsiorów, fragm. cegieł, kul kamiennych oraz detali architektonicznych z piaskowca.

Nad sklepieniem przykrywającym piwnicę A odkryto podstawę pieca kaflowego zbudowaną z kamieni powiązanych zaprawą wapienną. Prawie prostokątna w rzucie skrzynia miała na zewnątrz do 200 cm długości przy ok. 170 cm szerokości i zachowanej wysokości do 85 cm, a od wewnątrz ok. 100 cm długości przy ok. 60 cm szerokości i zachowanej wysokości do 75 cm. Architektura podstawy pieca uzupełniały 2 „flarki” wystające z lica skrzyni, zbudowane z cegieł łączonych zaprawą, o przybliżonych wymiarach: 28 x 13 x 8 cm. Ustalono także, że w pewnym momencie w piecu wykonano nowy otwór wyspowy po uprzednim zamurowaniu

cegłami otworu starego. Oba miały po ok. 65 cm szerokości. W najbliższym otoczeniu pieca i nad nim znaleziono otoczaki i cegły spoczywające w wypalanej, lub też czystej glinie. Otoczaki i cegły nosiły ślady okopcenia co dowodzi, że zostały użyte wtórnie. Znad i otoczenia pieca uzyskano 430 fragm. ceramik (w tym kaflę garnkowych), ułamki kości, przepalone ziarna zbóż, 27 gwoździ, 3 groty, 1 fragm. kłódki, 1 skobel, 1 hak zawiasowy i 3 pręty.

Przebadano blisko 60-70 m² dziedzińca od strony bramy głównej, przy czym nie osiągnięto jeszcze jego poziomu użytkowego. Przy tej okazji odsłonięto 20-metrowy odcinek muru będący częścią ściany budynku mieszkalnego, a na jej przedłużeniu w kierunku bramy głównej muru obwodowego. W najbliższym sąsiedztwie wejścia do piwnic odkryto próg innego otworu drzwiowego. Znajdował się on ponad 7 m wyżej od poziomu użytkowego piwnic. Z terenu dziedzińca uzyskano 422 fragm. ceramik, ułamki kości oraz 142 gwoździe, fragm. 4 podków, 2 groty, po 1 klamerce i sprzączce, 1 fragm. strzemienia i inne przedmioty z żelaza, a także fragm. kul kamiennych i detali architektonicznych. Za najcenniejsze znaleziska należy uznać: 9 fragm. pucharaka szklanego oraz ok. 320 fragm. i całych płytek zbroi z 5 od niej sprzączkami. Na terenie dziedzińca znaleziono fragm. 2 dalszych płyt z pieca typu hypokaustum odkrytego w 1987 r.

Badania zamku będą kontynuowane.

Gniezno, woj. poznańskie, St. 15 i 15 patrz wczesne średniowiecze

**Gniezno woj. poznańskie
St. 34 a AZP 50-34/150**

Muzeum Początków Państwa Pol-
skiego w Gnieźnie

Badania prowadziła mgr Elżbieta Rogowska. Finansowało MPPF w Gnieźnie. Pierwszy sezon badań. Osada wójtostwo. Późne średniowiecze.

Badania miały charakter ratowniczy. Prowadzono je na terenie ogródków należących do posesji przy ul. M. Lubieńskiego 13 (dawniej ulica Marchlewskiego). Podjęcie prac wykopaliskowych było konsekwencją wyników obserwacji powierzchniowych dokonanych wiosną, w związku z prowadzonymi na tym terenie pracami ziemno-budowlanymi — budowa Internatu Liceum Medycznego. Stwierdzono wówczas, że po zdjęciu 0,5 m grubości warstwy ornej wystąpiła w tym miejscu duża ilość materiału ceramicznego z okresu późnego średniowiecza. Celem badań było więc wyeksplorowanie nawarstwień kulturowych. Przebadano obszar o powierzchni 19 m². Wykop podzielono na dwie części (cz. I — północna i cz. II — południowa). Część I-szą założono w miejscu największej koncentracji ceramik. Układ warstw był następujący: warstwa I — jasnobrunatna próchnica zawierająca dużą domieszkę gruzu ceglanego oraz znaczną ilość ceramik. Zachowana miąższość warstwy przy profilu południowym wynosiła ok. 0,20 m, natomiast w części południowo-wschodniej wykopu zmieniła się we wkop. Eksplorację wkopu przerwano na głębokości 2,80 m od powierzchni z powodu pojawienia się wody. Wkop sięgał jednak głębiej. Warstwa II — ciemnobrunatna próchnica z nieliczną domieszką drobnego gruzu ceglanego, dużą ilością ceramik oraz małymi kamieniami. Przeciętna miąższość warstwy wynosiła ok. 0,20 m. Jednakże w środkowej części wykopu wypełniała ona jamę-skupisko (wysypisko?) o głębokości 1 m. Przy profilu południowym wykopu odsłonięto fragment murka? składającego się z cegieł, polepy i małych kamieni. Długość 0,50 m, szerokość 0,40 m, grubość 0,20 m. Warstwa III — jasnobrązowy, zbitý piasek z węglami drzewnymi, plankami ciemniejszej próchnicy. Wyraźnie mniej jest ceramik. Warstwa ta wystąpiła tylko w południowej części wykopu. Miąższość warstwy wynosiła 0,30 m. Całec stanowił ciemnożółty zbitý piasek z soczewkami gliny. Strop całca osiągnięto na głębokości 1,15 m poniżej poziomu.

Wśród ruchomego materiału zabytkowego uzyskanego w trakcie badań najliczniejszą grupę stanowią fragmenty naczyń glinianych wypalanych głównie w atmosferze redukcyjnej oraz niewielki procent wypalanych w atmosferze utleniającej (razem około 34,5 tysiąca fragmentów). Wydobyto także kilkadziesiąt fragmentów naczyń pochodzących z wczesnego średniowiecza (fazy E-F) oraz kilkanaście fragmentów ceramik nowożytnych. Z innych zabytków znaleziono: fragment srebrnej monety, osłękę kamienną i dwie brązowe blaszki.

Nagromadzenie tak dużej ilości połączonych naczyń, głównie dzbanów nasuwa pytanie, czy w pobliżu nie znajdował się warsztat garncarski ewentualnie karczma.

Na podstawie wstępnej analizy materiału zabytkowego odsłonięte warstwy datowano na drugą połowę XV w.

Materiały i dokumentacja znajdują się w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie.
Badania zakończone.

**Gniezno, woj. poznańskie
St. 53 AZP 50-34/177**

Muzeum Początków Państwa Pol-
skiego w Gnieźnie

Badania prowadziła mgr Katarzyna Szurkowska. Finansowało Muzeum P.P.P. w Gnieźnie. Pierwszy sezon badań. Relikty murów miejskich (XIV/XV w.).

Prace koncentrowały się w otoczeniu kościoła farnego p.w. Św. Trójcy, w południowej